

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus V. De receptione Testium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

pellationis possit utraque pars non allegatum in causa principali allegare, & non probatum probare.

ARTICULUS V.

De receptione Testium.

1677. **T**estes recipi contingit, cum nullo defectu, propter quem jure repelli possunt, admittuntur ad faciendum juramentum, de quo supra; & sub hoc ad depositionem super articulis, pro quibus producuntur. Ad hoc autem regulariter citanda est pars, contra quam producuntur; secus enim eorum attestations non valent, per *c. In nomine 2. h. t.* ubi, cum quidam Episcopus accusatus, conquestus fuit apud Pontificem, se absente testes vilifimos contra se auditos, mandavit Pontifex, ut servetur Authent. *de Testibus, §. & hec vero collat. 7.* quæ statuit, ne objici possit contra testes, per unam partem rem gestam esse, mandat etiam, ut *testimonia non dicantur, nisi illo, contra quem dicuntur, admonito, ut veniat, & audiat testes.* Si verò voluerit venire, extra casum inevitabilis necessitatis, testimonia ita valeant, tanquam si non ex una parte confisterent, sed etiam ipso præsentem facta fuissent. Quod quia in causa hujus Episcopi erat omissum, declaravit Pontifex, quod contra leges actum est, non habere firmitatem: verum igitur est, invalidam esse receptionem testium, *contra partem non citatam*; ut constat ex textu, ibi: *nullius momenti*; quod verum est de omni judicio, etiam *summario*; quod tamen accipere *regulariter*, propter casus exceptos *a n. 1629.*

1678. Not. autem, quando dicitur, partem citandam, ut veniat, & *audiat testes*, non intelligi, ut audiat eorum depositiones, sed, ut audiat *jurantes*; depositiones enim testium in secreto recipiendæ sunt, ut liberius testimonium suum dicere valeant per *L. Nullum 14. C. h. t.* & gloss. *in cit. c. 2. V. audire*; & quamvis aliqui velint, quod melius per præsentiam partis discutiantur testes; responderetur tamen cum Felino *in dict. c. 2.* discussioni testium satis

esse provisum per interrogatoria, quæ facere potest ille, contra quem testes producuntur. Et ideo etiam secundum glossam *c. Imprimis, V. si ex præsentem. 2. q. 1.* si fortè pars altera audiret testes, dum examinantur, tantum operaretur talis sententia, quantum, si dicta testium publicata fuissent, ideoque super iisdem articulis non possent producere alios testes, quod Baldus, & alii dicunt notandum contra illos, qui stant ad cortinam, ut audiant.

Hæc porrò citatio partis non est 1679. tantum ad audiendum juramentum testium; sed etiam ut videat articulos, super quibus producuntur. Adversarius enim conventus petere potest, ac debet, non solum, ut sibi tradatur copia articulorum Adversarii, ut videre possit, an contra illos possit excipere tanquam ineptos, & rejiciendos, utpote impertinentes, nec relevantes; ita cavendum illi est, ne probationes Adversarii prius recipiantur, quam ipsi notificatum fuerit, super quibus testes producendi, & examinandi sint; sed etiam, ut eorundem nomina, & numerus exhibeatur, & hoc propter partes utilitates in præcedentibus indicatas; Not. 2. quando dicitur ad valorem attestations regulariter requiri citationem partis adversæ, non intelligi de trina, sed sufficere unam; nam trina citatio ordinariè non usurpatur, nisi in principio litis, & ad audiendam sententiam definitivam; sic Felinus *in dict. c. 2. à n. 21.*

Quia verò contingere potest, quòd 1680. pars citata venire non possit, quæstio est, an valeant depositiones testium, eâ absente receptæ? In hac quæstione distinguendum est, an impedimentum, propter quod venire non potest, sit necessarium, & inevitabile? an non? si primum? receptio Testium eo absente non valet, modò de impedimento constet Judici; sic gloss. *in cit. c. 2. V. Inevitabili*; & probatur ex *L. quæsitum. 60. ff. de re judicat.* ibi: quæsitum est, cum alter ex litigatoribus febricitans discessisset, & Judex absente eo pronuntiasset: an jure videretur pronuntiasse? respondit: *Morbis fonticus, etiam invitis litigatoribus,*
ac

ac Judice, diem differt. Sonticus autem existimandus est, qui cujusque rei agenda impedimento est: litiganti porrò quid magis impedimento est, quam motus corporis contra naturam, quem febrem appellant? igitur, si rei judicanda tempore alter ex litigatoribus febrem habuit, res non videtur judicata. Potest tamen dici, esse aliquam & febrium differentiam. Nam si quis sanus aliàs, ac robustus, tempore judicandi levissimâ febre correptus fuerit: aut si quis tam veterem quartanam habeat, ut in ea omnibus negotiis superesse soleat: poterit dici, morbum sonticum non habere. Dixi: *modò constet Judici de impedimento*; nam si ignoravit; tunc etiam mero quidem jure valebit receptio, & reliqua sub hōc acta; rescindi tamen debent parte comparente, ac impedimentum legitimum probante, ut colligitur ex *dict. L. 60.* & habebatur in *c. cum Bertholdus 18. h. t.* ubi dicitur: *si citatus ad sententiam ex legitima causa Judici ignota, non comparet, tenet sententia eo absente lata, sed retractatur eo probante legitimam causam.* Si verò impedimentum probet non plenè, non retractatur sententia, nisi prius doceatur de ipsius iniquitate.

1681. Not. 3. valere receptionem testium etiam absente parte adversâ citatâ legitime, sed citra justum impedimentum nec per se, nec per Procuratorem, ubi hic admittitur, non comparente; constat ex *c. In nomine Domini. 2. de Testib.* ibi: *si verò noluerit venire, & non ex inevitabili quadam necessitate venire non possit: Sancimus hujusmodi testimonia ita valere, tanquam si non ex una parte consisterent, sed etiam ipso presente facta fuissent;* & quia statim subjungitur: *ecce admonendus est semper adversarius,* ut ad audiendos testes veniat: quod quia hic omissum est, necesse est, ut quod contra legem actum est, non habeat firmitatem: nam *impeditus venire ex inevitabili necessitate, nihilominus citari debet,* ut saltem compareat per Procuratorem, nisi causa esset valde gravis, *c. 2. de Procurat.* Innocent. in *cit. c. 2. V. inevitabili,* & Hostiens. *ibid. V. eod.* quamvis

contrarium teneat gloss. in *cit. L. quis situm; V. judicata; in fine, junct. gloss. margin. lit. c. ff. de re judic.* Dixi supr. in n. 1677. *regulariter* citari debere partem adversam in receptione testimonium, ut audiat eos jurantes, & articulos, super quibus deposituri sunt; quandoque enim ejusmodi citatio non requiritur, ut constat ex *dict. à n. 1677.*

§. I.

An, & qualiter Judex testes productos teneatur recipere?

Quaestio prima est, an Judex testes productos possit non recipere, sed reprobare? Resp. si per se ipsum nihil possit reperire, quo jure à testificando repellantur, debere ipsos recipi à Judice, sed salvo jure partis adversae, si quo possit contra illos excipere; quia nulli parti debet negare justum medium probandi suam intentionem, vel activam, vel defensivam; si autem nec pars aliquid contra illos excipiat, simpliciter recipiendi sunt.

Quaestio altera est, an Judex, ubi pars excipit contra testes productos, teneatur statim cognoscere de probationibus exceptionum oppositarum contra testes, quin ultra progrediatur? R. si excipiens statim offerat probationes, esse in Judicis arbitrio, vel de illis statim cognoscere; vel illis dilatis (ubi nullum fuerit praedictum excipienti) statim procedere ad examen, salvo jure illas reprobandi attestationibus publicatis; nisi de jure statim recipiendae sint, cujusmodi est exceptio excommunicationis, *c. 1. de exceptionibus.* 2. capitalis inimicitiae per Authent. *si testis, C. de Testib.* 3. si qualitas causae non patitur dilationem, ut habetur *c. 9. de probationibus;* nam in istis casibus prius cognoscendum erit de objectis vitiis contra testes, quam isti recipiantur.

Quaestio est 3. quid agendum Judici, etiam altero contra exceptiones offerente reprobationem probationum pro firmandis exceptionibus? cujus probationem tali casu justè prius cognoscat? Resp. si neutri ex praelatione

ne fiat in causa, vel expensis præjudicium, esse in arbitrio Judicis; cæteris verò paribus prælationem competere illi, qui tempore prior est; sed salvis limitationibus ad finem quæstionis 2. factis. Quando autem receptio testium regulariter faciendâ fit, constat à n. 1666. Cæterum, ubi dubitatur, an sint, vel non sint admittendæ probationes reprobatoriæ testium productorum, consultius differuntur per Authent. *si Testis, C. de Testibus*, ubi dicitur, quòd si testis productus dicatur servilis esse fortunæ, & testari voluisset; ipse verò se liberum affirmet, siquidem ex nativitate impleatur testimonium ejus, ut, si in habita disputatione (depositionum publicatione) servus esse apparuerit, respuatur ejus testimonium.

1687. Quæstio est. 4. quid requiratur, ut publicatis depositionibus Testium, contra illos excipiantur, & consequenter eorum attestations in vim legitimæ probationis non recipiantur? Resp. de hoc agi in *c. Præsentium. 31. h. t.* ubi dicitur, quòd si quis post depositionem testium, jam publicatam, velit contra illos excipere, sive opponere; tunc tandem id liceat, si juraverit, quòd ad hoc ex malitia non procedat; nisi ante publicationem fuerit protestatus se id facturum; vel postea primum compererit illud, quod opponit contra testium personas. Si quis autem, ante publicationem de testibus, postea repellendis, fuerit protestatus, si quid pro ipso dixerint, de facili non credatur.

Ex hoc textu deducitur, quòd, quamvis aliàs sit regula generalis, post publicationem testium contra ipsos non posse excipi; quia præsumitur malitiosè velle eos reprobare, postquam intellexit illos, contra ipsum, testimonium dixisse, ideoque velut in vindictam velle ipsis tunc objicere falsum; sicut in simili, quia timetur subornatio in productione testium super eodem articulo, sive directè contrario, si fiat post publicationem testium, ut in *c. Fraternalitatis*, ea non admittitur: excipi tamen tres casus, de quibus agitur in dicto *c. 31.* primò nimirum, si quis

Tom. II.

post publicationem juret, quòd malitiosè hoc non faciat; 2. si ante publicationem de testibus postea repellendis fuerit protestatus: 3. si absq; protestatione, vult nunc aliquid opponere, quod primum didicit, & ante publicationem nesciebat. Quod verò sub finem dicitur, non esse de facili credendum, si testes aliquid testificentur pro illo, qui de illis repellendis antè protestatus fuit, relinquitur arbitrio Judicis; quid in hac re ad præsumendam, vel non præsumendam subornationem considerare debeat.

Quæstio est 5. an admittantur testes reprobatorii reprobatoriorum? ad hanc quæstionem sibi propositam, & aliàs nullo jure provisam, respondit Honorius III. ut habetur in *c. Licet. 49. h. t.* ubi mandat, ut in causa Episcopi Burgensis, & Clericorum S. Mariæ de Castro Soret, recipiantur testes, quos contra personas prædictorum super principali negotio partes duxerunt producendos. Quos, si rursus pars altera, vel utraq; voluerit reprobare, etiam contra illas probationes admittantur, ita tamen, ne ultra partes ad reprobationem testium aspirent, & per licentiam producendi quartos contra tertios, & sic deinceps, negotium protelari contingat.

Ex hac Pontificis dispositione sequitur, testes alios esse probatorios, qui scilicet producuntur ad deponendum in causa principali; alios esse reprobatorios probatoriorum, qui producuntur contra testes productos ad probandum in causa principali: alios demum reprobatorios reprobatoriorum, qui scilicet producuntur contra testes reprobatorios probatoriorum. Ex quo sequitur, quòd quælibet pars habeat unam probatoriam productionem testium in causa principali & duas reprobatorias; nam possum reprobare testes tuos super principali inductos, & si meos testes tu reprobas, producendo alios in contrarium, possum vicissim reprobare hos testes tuos reprobatorios, & idem potes tu facere de testibus meis.

Quæstio est. 6. an publicatis depositionibus testium produci possint in-

1687.

Iii

stru-

strumenta, quibus illæ impugnentur? & reproberentur? Resp. casum istum haberi in *c. cum dilectus. 9. de fide instrument.* Nam Pontifex super hoc consultus rescripsit: quòd utraq̃ue pars *potest instrumentum, etiam post publicationem attestatorum, usque ad definitivæ sententiæ calculum exhibere, antequam sit in causa conclusum.* ubi not. ea verba: *usque ad definitivæ sententiæ calculum, antequam sit in causa conclusum;* ex quo inferri possit: ergo non, postquam est in causa conclusum; tunc autem dicitur *conclusum in causa,* quando pars omnes probationes, & allegationes suas producit, & ulterioribus tam probationibus, quàm allegationibus in ea causa, in qua conclusum est, renuntiavit, ita, ut nil restet, nisi ferre sententiam, de quo Innocent. in *c. Pastoralis, de causa possess.* & *propr.* quo posito limitanda est illatio, ut non procedat. 1. si Judex ex officio recipiat instrumenta post conclusionem in causa; 2. quia in causa criminali Reus ad sui defensionem instrumenta, aliasq̃ probationes producere potest post conclusionem in causa; 3. si instrumenta absq̃ negligentia partis ab ea de novo reperta sint; 4. si pars adversaria consentiat productioni; 5. si per negligentiam tutoris, vel administratoris instrumenta producta non sint, succurreretur pupillo, & Ecclesiæ per in integrum restitutionem, & quidem non tantum post causæ conclusionem, sed etiam post latam sententiam; sic gloss. *c. inter. 20. de re judicatâ.*

1688. Not. præterea, cum impugnatur conditio Testis, id fieri debere, vel cum deponit juramentum (atque adeo tempore juramenti) vel cum profert suam attestacionem, consequenter tempore depositionis; 2. posse simul impugnari, & personam testis, & ejus dicta; 3. exceptiones quæ opponi possunt contra testes, desumi posse ex illis fontibus, ex quibus reputantur inhabiles, vel simpliciter; vel saltem non omni exceptione majores; cujusmodi sunt, affectio ad personam, vel causam; vel odium, crimen, infamia, corruptio, vel alii defectus, de quibus egimus in antedictis.

§. 2.

De Examine Testium.

1689. **Q**uæstio. 1. est, à quo examinandi sint Testes? Resp. regulariter à Judice, ut dicitur *Novellâ 60. Ut defuncti, seu funera, c. 2.* ibi: illud etiam recte se habere perpeximus, non permittere (sicut Zenonis piæ memoriæ dicit constitutio, & nostra quoq̃) *consiliarios Judicum ipsos causas per se audire, quæ apud administratores, aut datos à nobis Judices agitantur.* Multò namq̃ue melius, atq̃ue perfectius coram ipsis administratoribus, præsentibus illis, quorum interest, cause moventur, terrore imminente, exhibitis testibus, & omnino causa propriam habente honestatem; quàm si apud pedaneos Judices talia decernantur, in nullo consiliariorum officio distante ab illis.

1690. Advertendum autem 1. examen testium esse instituendum in loco judicii, nisi qualitas personarum aliud exigat, ut diximus de mulieribus à n. 19. vel si personæ sint illustres, privilegiatæ, vel alio modo impeditæ, quo minus in loco judicii compareant. Tali enim casu Judex alteri in causis civilibus committere potest examen Testium, sic tamen, ut ipsorum depositiones ad ipsum descriptæ mittantur per *L. Judices 18. C. de fide instrument. & c. Constitutus. 3. §. Præterea, de Fidejussoribus.* junctâ gloss. *V. transmittentes;* hinc committi potest Tabellioni, vel alteri personæ idoneæ. *c. 2. de Judic. in 6. c. 1. de Testib. cogend. L. personas. ff. de jurejurand. & c. si qui testium. 8. h. t.* idq̃ dupliciter. 1. cum solo ministerio, absq̃ue jurisdictione, nimirum purè accipiendo eorum depositiones super interrogatoriis jam formatis, & ipsi traditis, præmissis jam reliquis, receptione scilicet, & approbatione Testium, ac juramento deposito; 2. cum jurisdictione citandi partem, quâ jurantes testes ac exceptiones audiat, juramentum exigendi, à parte accipiendi, ac examinandi interrogatoria, copiam testium arctandi, &c. &c. Dixi: *in causis civilibus;* nam in criminalibus ipse Judex in sua præsentia testes recipere, ac examinare debet, juxta Authent. *Apud eloquentissimum. C. de fide instrument. de quo V. Abbas c. cum cau-*

causam 37. h. t. à n. 37. qui porrò cen-
seantur impediti, quo minus in judi-
cio deponant, dicitur *cit. c. 8. ibi: si
qui testium valetudinarii sunt, & senes,
vel debilitate confecti, aut paupertate
depressi, ita, quòd non possint ad ve-
stram presentiam adduci, ad ipsos reci-
piendos, mittatis personas idoneas, &
discretas.*

1691. Not. præterea, ab initio examinis
Testibus deferendum juramentum
per *L. 9. C. de Testibus*, ibi: *jurisjurandi
religione testes prius, quam perhibeant
testimonium, jam dudum arctari præce-
pimus, & ut honestioribus potius tes-
tibus fides adhibeatur; quia testi non
jurato regulariter non creditur, c. 51.
de Testib.* excipe, nisi juramentum re-
mittatur à partibus, de quo superius. 2.
nisi aliud habeat consuetudo, vel pri-
vilegium, quòd sufficiat, *in fide sue di-
gnitatis se velle dicere verum*, absq; alio
juramento corporali, & Theologico,
prout in Austria supra Onasum du-
obus superioribus Politicis statibus
indultum est ab Augustissimo Impera-
tore Leopoldo I. Anno 1675. 28. Aug.
Not. 2. quando res, pro qua testes pro-
ducuntur, est notoria, non exigi ju-
ramentum testium, cum in notoriis
non exigatur probatio, *c. 8. de cohabi-
tat. Cleric. & mulier.* intellige, nisi Ju-
dici probanda esset ipsa notorietas.

1692. Quæstio altera est, quomodo exa-
minandi sint Testes? Resp. singulos
examinandos esse non solum partibus,
sed etiam aliis exclusis, præsentè ta-
men Notario, qui depositiones in acta
referat; *c. Venerabili. 52. h. t.* ubi man-
dat Pontifex, testes de vita & miraculis
cujusdam Abbatis à Religiosis ejus-
dem Monasterii producendos, *singilla-
tim, diligenter examinari*; hujus ratio
est in aperto, nimirum, ut omnis sub-
ornatio caveatur, nec unus alterum
quasi instruat; atq; sincerius, corda-
tiusq; dicant, quòd sentiunt. Unde
textus in dicto *c. 52.* per causam, seu
negotium canonizationis ibi expres-
sum non restringitur ad hunc dun-
taxat casum; cum principium juris
aliàs receptum usurpetur ibi solum
applicando ad casum particularem,
tum propositum, ut communiter sen-

Tom. II.

tiunt Doctores ex glos. recepta in *c.
cum causam. 37. h. t. V. Procures.*

1693. Porrò, ut hoc examen ritè fiat, ante
juramentum de gravitate perjurii tes-
tes monendi sunt, de que pœnis per-
jurio statutis, ac etiam à Deo timen-
dis; 2. examinandi sunt super inter-
rogatoriis generalibus; 3. super arti-
culis, pro quibus producti sunt; ubi
nota Judicem non teneri in exami-
nando servare ordinem articulorum,
quo à producente oblatis sunt; sed
posse super illis tenere ordinem, qui
veritati eliciendæ magis opportunus
videbitur; quin tamen signo aliquo
inducat ad sic, vel sic deponendum.
In specie autem in *c. cum causam cit.*
plura præscripta sunt, ut retulimus
supra n. 1690. ubi specialiter notatur, ut
à Testibus deponentibus requirant
causam scientiæ, de qua egimus à n.
1713. id, quòd etiam in Ordine Judicia-
rio Austriæ superioris *p. 2. artic. 8. §. 2.*
præscribitur, ibi: *Es müssen auch die
Zeugen von ihrer eignen Wissenschaft
ausagen/und deren genugsame Ursach
geben; dann die Zeugnis von Hören
sagen/ist unerhöblich; & artic. 10.* ubi
in examine Testium, his, qui ei præ-
sunt, apprimè commendatur, daß sie
die Kundtschafften mit allem Fleiß an-
hören/ bevorab eigentlich auffmercken/
ob sie den Zeugen in seiner Ausgag
wanckelmüthig / und unbeständig be-
finden / auch was sie für absonderliche
Umständ / in seinen äusserlichen Ge-
bärden vermercken / und dieses alles
auffs fleißigist beschreiben / und vor-
tragen.

ARTICULUS VI.

De publicatione attestatorum.

1694. Inito examine Testium, Judicis est
conari, ut partes renuntient ulte-
riori Testium productioni; quo posi-
to citatis, & præsentibus partibus, vel
contumaciter absentibus (hi enim
tunc habentur pro præsentibus) fit
publicatio depositionum, Judice causa
brevitatis dicente, ac in partium præ-
sentia denuntiante, *attestationes haberi
pro publicatis*, permittendo partibus
fieri copiam earum, Notario, quæ
gesta

lii 2